

подолання інертності та надмірної критичності мислення, незалежність суджень; здатність до оцінного судження розвиненості художньо-творчих нахилів і здібностей, ступеня оволодіння дієвими знаннями з формотворення, методикою креативного пошуку, образною мовою пластичного мистецтва й технологією художніх матеріалів, що і зумовлює ефективність професійної дизайнерської діяльності.

Перелік використаної літератури

1. Акмеологічний підхід у професійній підготовці майбутніх дизайнерів / Сергій Чирчик // Вища школа : наук.-практ. видання, 2011. – № 5/6. – 36с.
2. Жлудько В. М. Теоретичні основи педагогічної дизайн-освіти УДК 37.035.3(073) Педагогіка і психологія професійної освіти. 2013, № 3 – С. 124-131.
3. Панасюк Я. Дизайн як мистецтво у вимірі сучасності. Функції дизайну в сучасному світі: виміри 2019: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (22–23 березня 2019 року): Суми ФОП Цьома С. П., 2019. – 120 с.(С. 81).
4. Пелагейченко В. Ключові компоненти компетентності вчителя / В. Пелагейченко // Відкритий урок: розробки, технології, досвід. – 2009. – № 2. – 58 с.
5. Рижова І. С. Дизайнерська діяльність: сутність, структура, механізм і спрямованість. Гуманітарний вісник ЗДІА. Вип.22. 2005. С.156 - 169.
6. Савенко І. Обґрунтування організаційно-педагогічних умов викладання дизайнерських дисциплін у закладах освіти. Дизайн-освіта майбутніх фахівців: теорія і практика [Електронний ресурс] : матеріали II Всеукр. наук.-практ. заочної конф., (21–22 берез. 2017 р., м. Полтава) / уклад. Є. В. Кулик, І. В. Савенко ; Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка, каф. основ виробництва та дизайну. – Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2017. – 258 с. – Режим доступу: <http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/7766>.
7. Шевченко Анна. Компетентнісний підхід у навчанні художньому проектуванню майбутніх фахівців з дизайну / Анна Шевченко // Наукові записки. – Випуск 9. – Серія: Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти. Частина 3. – Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2016. – С. 77-80.

УДК 745/749(477.53)

НАРОДНІ ПРОМИСЛИ РЕШЕТИЛІВЩИНИ

Вакуленко Надія Вікторівна

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка
м. Полтава

Анотація. У статті розглядаються історичні аспекти розвитку народної творчості Решетилівщини. Аналізуються етапи розвитку різних промислів, музеїв, закладів мистецької освіти, відродження традиційного народного мистецтва та народних промислів, підвищення ефективності державного управління у сфері збереження традиційних осередків народних художніх промислів, створення сприятливих умов для творчості народних майстрів.

Ключові слова: народні промисли, вишивка, ткацтво.

Містечко Решетилівка, що на Полтавщині — справжня скарбниця українського народного мистецтва. Решетилівські майстри ткацтва, килимарства та вишивки відомі в усій Україні з кінця XIX ст. Наявність породи тонкорунних овець та якісної вовни, унікальні техніки ручної вишивки, ткацтва та народний досвід зумовлювали стрімкий розвиток народної творчості в Решетилівці [1].

Протягом століть Решетилівка перебувала у вирі історичних подій.

Тут здавна інтенсивно розвивалися різні промисли, торгівля, проводилися великі ярмарки. Майстри торгували тканими виробами, вишиванками та килимами. Килимарство, як художнє ремесло, набуло популярності ще за часів Київської Русі. Зараз же воно доволі рідкісне, що розвивається лише в історичних осередках килимарства в Україні. Серед яких — Решетилівка [1-3].

У кінці XIX ст. з розвитком капіталізму відбувається руйнація села (сільської общини). Населення поставлене перед необхідністю добувати засоби на життя далекими заробітками. Полтавське губернське земство на зібранні 1878 року вирішило ґрунтовно вивчити стан ремесел. У 1884 – 1885 р. В.І.Василенко досліджував кустарні промисли на Полтавщині.

У 1899 році заснована кравецько-рукодільна майстерня у селі Руновщина (нині Полтавський район), яка в 1905 році була переведена у Решетилівку. Тут було 8 учениць (1911). Майстерня мала нагороди: велику срібну медаль виставки 1909 року в Полтаві, бронзову – виставки 1910 року в Катеринославі, похвальний лист сільськогосподарської виставки у самій Решетилівці.

Земство розробило програму відродження кустарних промислів, відкриття учбових майстерень і показових пунктів (85 майстерень на поч. XX ст.)

Організація у 1904 р. кустарного складу, який був посередником між кустарем і споживачем, через склад купували, замовляли вироби. Кустарний склад видавав каталог виробів кустарів, при ньому читали лекції, працювали художники, інструктори, які їздили по Полтавщині, демонстрували, як працювати на верстатах, постачали знаряддями праці, сировиною, читали лекції, они активно працювали у ткацьких майстернях Полтавщині. В.Болсунова працювала у Решетилівській ткацькій майстерні та в артлі «Троянда». Земство видало три серії альбомів: ткацтво, гончарство, різьба в яких були представлені оригінальні зразки народного мистецтва.

Земство організувало музей, колекції етнографічного відділу збирали Зарецький, Щербаківський.

Напередодні революційних подій, 1905 року місцева поміщиця Хрипунова Ольга Миколаївна, поспішила продати свої решетилівські володіння Полтавському губернському земству. З ініціативи кустарного відділу земства, того ж року, в містечку відкрили невеличку майстерню і роздаткові пункти для ведення робіт на дому із ткацтва, а найбільше по вишивці. З 1905 по 1912 роки вишивальницями надомницями працювали 1200 осіб, по ткацтву 40 осіб (спомини Г.П.Ткаченко).

У 1905 році земство організувало у Решетилівці ткацький навчально-показовий пункт, яким керували художниця Віра Болсунова та майстриня Ганна Ткаченко. Першою завідуючою було призначено Ганну Павлівну Ткаченко. Ткацьку майстерню розмістили в колишній садибі поміщика Попова. Верстати встановили в 23-х кімнатах цегляного палацу, де колись влаштовували кінно-спортивні змагання. При майстерні діяв роздавальний пункт. По середах та п'ятницях, жінки-надомниці одержували роботу, сировину. Закупили, навіть коня, щоб розвозити та збирати вишивані та ткані речі від робітниць з навколишніх сіл та хуторів. У Решетилівській майстерні виготовляли виключено художні вироби, які своїми сюжетами, формою, орнаментами відбивали український народний побут.

Першого року тут навчалось 80 учнів, потім 100 (1908), 350 (1910), 450 (1911), 520 (1914). Пункт мав нагороди: золоту медаль виставки 1913 року в Санкт-Петербурзі, почесний диплом всеросійської сільськогосподарської та кустарно – промислової виставки 1923 року в Москві. З 1914 року пункт став ткацькою навчально – показовою майстернею. На 1914 рік майстерня мала 50 верстатів, виробляли тканину.

Вишивальниці використовували місцеві малюнки, які виконували різними швами, найчастіше лиштвою, мережкою. Ткачі вміло працювали на верстатах-самольотах. Серед них Іван Сук, Микола Іващенко, а також Христина Харлампіївна Грушко, яка свій трудовий шлях закінчила директором нашої фабрики. В майстерні виготовляли виключно художні вироби: скатерки, порт'єри, серветки, рушники, килими для ліжок, доріжки, наволочки, занавіски за

малюнками художників Васильківського і Прибільської. Для виготовлення виробів ручної вишивки тут же виготовляли і полотно.

У збагаченні асортименту і малюнків вишивки брали активну участь художниця В.В. Болсунова, яка впровадила дитячий асортимент з малюнками українського орнаменту.

У 1922 році на базі зразково-показової ткацької майстерні була створена промислова артіль, яку назвали «Троянда». Саме тоді і виділилося два виробничі цехи – ткацький і вишивальний. У 1926 році промартіль була перейменована в промартіль ім. Клари Цеткін, а після ліквідації промислової кооперації у 1960 році, перейменовано у фабрику художніх виробів ім. Клари Цеткін.

З самого початку створення майстерні над асортиментом виробів працювали відомі майстри народної творчості України, художники Васильківський, Болсунова, які внесли творчі внески в створення асортименту виробів із ткацтва та ручної вишивки.

Прості сільські жінки, в більшості своїй малограмотні, з великою любов'ю виготовляли художні вироби здебільшого на замовлення Укрзовнішторгу в досить широкому асортименті. Серед ткачів виділялись своєю майстерністю Сук Іван, Іващенко Микола, Іващенко Дем'ян та його син Тихон, Пуша Олексій, Харченко Дмитро, Завгородній Трохим, Кісь Микола.

Ще у 1913 році на Всеросійській кустарній виставці в Санкт-Петербурзі зразково-показова ткацька майстерня була відмічена Золотою медаллю. За відмінну якість виконаної роботи виконавці отримали Свідоцтва якості - це Кісь Микола, Пуша Олексій, Іващенко Дем'ян, Харченко Дмитро Завгородній Трохим.

У 1923 році з участю майстрині – килимарниці з с. Будища Опішнянського району при допомозі художниці К.І. Прибільської було вперше впроваджено килимове ткацтво. Килими виготовлялися виключно рослинного орнаменту за зразками Полтавського красзнавчого музею.

У цьому ж році промартіль бере участь у Всесоюзній сільськогосподарській та кустарній промисловій виставці, де за ткани скатерті, плахтові тканини та вибірку одержує Диплом першого ступеня.

У 1924 році вироби промартілі були представлені на виставці Українського мистецтва в Мюнхені; у 1925 році – в Парижі; у 1928 році – в Лейпцизі.

У 1936 році килимарниці К.Лісова, Т.Сухина, М.Шебінченко, У.Крутій, М.Лебединська, М.Черкун, К.Кузьменко, К.Лісова, К.Чеверденко, Н.Кісіль, В.Блоха, О.Крутій, М.Харченко приймають участь в Києві у створенні перших гобеленів України авторів художників професіоналів Дерегуса М.Г., Пустовойта Г.М., Шавикіна Д.М. На протязі 5 місяців вони виткали дивовижні речі – гобелен «Весняна пісня» за ескізом художників Пустовойта, «Повертаються з жнив» - Дерегус, «Збирання овочів» Дерегус, «Чабан».

Таким чином майстрині-килимарниці артілі ім. Клари Цеткін започаткували новий шлях розвитку килимарства в республіці – створення гобеленів.

Хор решетилівських вишивальниць виник у 1932 році і не одне десятиріччя пожинав співучу славу на союзних і республіканських оглядах. Олександр Слизький – керівник хору у числі перших у країні став самодіяльним композитором (на початку 30-х років працював у Полтавському будинку народної творчості. Співали Лисенка, Леонтовича, Веделя, Слизького, – «Вишивальницю», українські народні пісні – «Ой сивая зозуленька», «Ой у полі криниця безодня», «Ой на горі та сухий дубик», «Козака несуть...»). У 1936 році на Всесоюзному огляді художньої самодіяльності вибороли перше місце.

Для професійної підготовки юних майстрів, в 1937 році у Решетилівці відкрили художнє училище, яке існує й донині.

1960 року артіль механізували та відкрили Решетилівську фабрику імені Клари Цеткін. У цехах виготовляли гобелени на замовлення, килими з рослинним і геометричним орнаментом, покривала, доріжки та багато іншого.

У 1944 році, після звільнення Полтавщини від окупації, колектив промартілі відновив роботу. Довелося немало докласти зусиль всьому колективу, щоб створити належні умови для

праці. Першим було відновлено випуск вишитих виробів, більше часу потребувалося щоб відновити килимарство і ткацтво.

У 1953 році у штатний розпис вводиться посада художника, на цій посаді 6 років працював Леонід Самійлович Товстуха. Розпочинається новий період розвитку промислів Полтавщини. У цей час створюються нові проекти килимів рослинного орнаменту. Решетилівська промартіль стала чітко визначатися, як своєрідній осередок художніх промислів Полтавщини.

Майстерність килимарниць захоплювала професіональних художників своїм умінням перетворювати їх творчі задуми в гобеленах. Чудова майстриня із фарбування В.Олійник своїм вмінням, знанням технологій, віртуозністю в одержанні самих складних відтінків кольору, не раз дивувала науковців. Вона зуміла передати свій сорокалітній досвід своїм послідовницям – Н.Плюті, Г.Кошкалді та В.Лісовій.

У 1959 році за рослинні килими, які були представлені на міжнародній ярмарці у Дамаску (Сирія) артіль ім. Клари Цеткін одержала диплом.

У Решетилівку приїздили виконувати творчі роботи художники не тільки з України, а й з Азейбарджану, Молдавії, Білорусії, Казахстану, Туркменії. Тут можна було не лише запозичити досвід місцевих майстрів та надихнутись красою Полтавщини, але й залишитись на тривалий період, адже роботи на фабриці та у Решетилівському художньому училищі вистачало.

З 1960 року розпочинається зовсім новий етап економічного та технічного розвитку фабрики ім. Клари Цеткін. Розпочато перші кроки із механізації допоміжних процесів виробництва, освоюється машинна вишивка.

З 1970 року настає період пошуків творчих колективів, пошук нових верстатів для килимарства і ткацтва: створюється вертикальний металевий верстат для виготовлення килимів рослинного орнаменту. На фабриці працює близько 500 працівників.

Продукція фабрики експортується в Болгарію, Індію, Чехословаччину, Канаду, Німеччину, Румунію, Албанію, Югославію, Францію, Бельгію та інші країни світу.

Гобелени, виконані умілими руками фабричних майстрів прикрашають інтер'єри багатьох громадських споруд – посольств України за кордоном, будинків культури і шлюбу, готелей і ресторанів вищого класу, являються досягненням музеїв України та інших країн. Килим «Древо життя», виготовлений за ескізом художниці Надії Бабенко, прикрашає один із залів ООН, як подарунок від України.

За високохудожнє відтворення традиції у творах декоративно-прикладного мистецтва за 1986 рік присуджено Державну премію України ім. Т.Г. Шевченка – художникам : Товстусі Л.С. і Бабенко Н.Н., килимарницям: Єфремовій Д.Ф. і Бондарець Г.С.; лауреат премії ВЦРПС – ткалі Матюх В.Л. ; орден Леніна та орден Трудового червоного прапора – вишивальниця Куян Н.М.

Килим «Народжені рідною землею» Леоніда Товстухи знаходиться у штаб-квартирі Ради Європи у Страсбурзі.

З метою відродження традиційного народного мистецтва та народних промислів, підвищення ефективності державного управління у сфері збереження традиційних осередків народних художніх промислів, створення сприятливих умов для творчості народних майстрів та на підтримку ініціативи Національної ради з питань культури і духовності був виданий Указ Президента України «Про заходи щодо відродження традиційного народного мистецтва та народних художніх промислів в Україні» № 481 від 06.06.2006р., а обласній державній адміністрації здійснити заходи щодо відродження національних мистецьких осередків та центрів народних художніх промислів, зокрема у містах Богуславі, Косові, селищах Опішні, Петриківці, Решетилівці та ін., забезпечивши розвиток традиційного народного мистецтва, створення навчально-показових майстерень, місцевих музеїв, дитячих колегіумів, шкіл народної майстерності, творчих майстерень народних майстрів, сприяння розміщенню у будівлях державної і комунальної власності, крамниць з продажу українських сувенірів, виробів народних художніх промислів, народного мистецтва тощо.

Зараз у Решетилівці функціонує Всеукраїнський центр вишивки та килимарства, який є культурно-просвітницьким, мистецьким, науково-дослідним закладом культури, що належить до сфери управління Міністерства культури та інформаційної політики України [4-7].

Центр є бюджетною установою, який створений відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 03 жовтня 2018 року №987 «Про утворення державної установи «Всеукраїнський центр вишивки та килимарства» на базі фабрики імені Клари Цеткін в м. Решетилівка, з метою відродження вишивки і килимарства, як найстаріших ремесел України, що розвиваються лише в історичних осередках вишивки і килимарства України.

19 травня 2019 року на День Європи у Центрі відчинила двері виставкова зала у якій представлені вироби декоративно-ужиткового мистецтва.

Перелік використаної літератури

1. Решетилівка. Відновлення килимарства. URL: <https://ukrainer.net/kylymarstvo/>
2. Полікарпов І. С., Стефанюк Є. М., Тимченко О. О. Вироби народних промислів України. Львів: Видавництво ЛКА, 2003. 306 с.
3. Збереження стародавніх традицій. URL: <https://bigggidea.com/project/zberezhennya-starodavnih-traditsij/>
4. На Полтавщині відкрили Всеукраїнський центр вишивки та килимарства. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-na-poltavshchyni-vidkry-ly-vseukrainskyu-center-vyshyvky/29949893.html> (дата звернення: 15.11.2019).
5. Уряд схвалив створення Всеукраїнського центру вишивки та килимарства. URL: <http://www.adm-pl.gov.ua/news/uryad-shvaliv-stvorennya-vseukrayinskogo-centru-vishivki-ta-kilimarstva>.
6. Нові робочі місця – на Полтавщині відкриють «Всеукраїнський Центр вишиванки та килимарства». URL: <https://www.0532.ua/news/2177027/novi-roboci-misca-na-poltavsini-vidkriut-vseukrainskij-centr-visivanki-ta-kilimarstva>.
7. Всеукраїнський центр вишивки та килимарства URL: <https://www.facebook.com/pg/VSEUKRAINSKYITSENTR/posts/>.

УДК 378.04:7.012]:75

РОЗВИТОК ЕСТЕТИЧНОГО СМАКУ МАЙБУТНІХ ДИЗАЙНЕРІВ ПРИ ВИВЧЕННІ КОЛЬОРОЗНАВСТВА

Усенко Олена Анатоліївна

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка
м. Полтава

Анотація. У статті розглядається проблема колористичної підготовки студентів у вищих навчальних закладах. Аналізуються шляхи розвитку вмінь досягати психофізіологічного впливу на людину та створювати певне враження за допомогою колірної вишивки.

Ключові слова: естетика, смак, кольорознавство, дизайнер.

Завдяки сприйманню творів мистецтва та безпосередньо у процесі творчості людина активізує фантазію, стимулює творчу уяву та образне мислення. Дизайн надає багато можливостей для духовного розвитку та естетичного зростання особистості майбутніх